

УДК 378.147:316.72(043.2)

Фенцик О.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту,
Мукачівський державний університет

АКАДЕМІЧНА КУЛЬТУРА: СУТНІСТЬ, ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Одним із важливих векторів розвитку освітньої системи є створення такого академічного середовища в закладах вищої освіти, яке б забезпечувало якісну підготовку компетентного фахівця, який усвідомлює на ціннісному рівні своє професійне покликання. Крім того, відповідно до закону «Про вищу освіту», заклади вищої освіти повинні забезпечити дотримання академічної доброчесності, функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату (Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII «Про вищу освіту», стаття 16, частина 2). Все окреслене вище актуалізує проблему формування академічної культури здобувачів вищої освіти, яка є показником якості та індикатором стану вищої освіти в Україні.

Дослідженню академічної культури та окремих її елементів приділено увагу такими зарубіжними (Д. Джонс, Л. Тревіно, К. Батерфілд, Т. Бечер, Н. Горденко, О. Єрохіна, П. Мендоза та ін.) і вітчизняними (М. Вовк, Т. Добко, О. Кравченко, І. Пак, О. Семенов, Г. Хоружий та ін.) вченими. Проте, незважаючи на вагомі наукові результати, проблема формування академічної культури студентів у процесі їх професійної підготовки ще потребує вивчення.

Феномен «академічна культура» знаходиться у полі зору багатьох учених, які по-різному розуміють це поняття. Так, В. Ромакін академічну культуру розглядає як інтелектуально-етичну систему цінностей, мотивацій, переконань та сприйнятів, що визначають професійну діяльність в освіті та науці [3]; Г. Хоружий – як «сукупність способів і методів діяльності університетської спільноти, її системна інтегрована якість, що відбиває досягнутий рівень розвитку [5]

Сучасне розуміння цінностей академічної культури було сформульовано в Бухарестській декларації етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європі, де наголошено, що ключовими цінностями сумлінної академічної спільноти є чесність, довіра, прямота, повага, відповідальність і підзвітність. До основних цінностей європейської академічної культури відносять:

- інтелектуальну свободу та соціальну відповідальність;
- моральну відповідальність самостійних дослідників і вчених не тільки за процес досліджень (вибір теми, методи і сумлінність), але і за їхні результати;
- прагнення окремих наукових співтовариств до співпраці в світовому масштабі;
- право вчених на свободу вираження поглядів про наукові та етичні аспекти дослідних проєктів і їхні результати; усуватися від участі в проєктах, які суперечать їхнім переконанням і совісті;
- самоцінність інтелектуальної роботи незалежно від того, коли буде отримано результат [1].

Аналіз наукових досліджень вказує, що поняття «академічна культура» українські вчені пов'язують з культурою навчання в університеті, цінностями, традиціями, нормами, правилами проведення наукових досліджень; науковою мовною культурою, культурою високої духовності і моралі, етичною культурою, культурою спілкування наукових наставників та студентів; культурою наукової праці і соціальної, моральної відповідальності за результати дослідження; культурою толерантності і педагогічного оптимізму, що формується в культурно-освітньому просторі закладів вищої освіти.

Цінним для нашого дослідження є трактування «академічної культури» О. Єрохіної,

яка розуміє її як систему цінностей, норм, правил, зразків поведінки, способів діяльності, принципів спілкування, засновану на педагогічно адаптованому досвіді наукової пізнавальної діяльності [2, с. 64]. Когнітивний рівень академічної культури передбачає наявність знань про способи пізнавальної діяльності в ситуації дослідження. При цьому академічна культура закріплює традиції і норми проведення наукового дослідження і фіксації його результатів (виявлення проблеми, висування гіпотези, проведення дослідження, аналіз отриманих даних, підтвердження або спростування гіпотези). Операційний рівень академічної культури поєднує комплекс умінь, необхідних для взаємодії у процесі дослідження, вербалізації цього процесу і результату. Йдеться про вміння усвідомлювати необхідність і важливість проведення дослідження; створювати текст в ході проведення дослідження; підбирати докази на основі наукового опису проведеного дослідження та отриманого результату; аналізувати підібрані аргументи; вербалізувати отримані результати. Ціннісний рівень академічної культури визначає зміст і мету дослідницької діяльності.

Уважаємо, що концепція формування академічної культури повинна стати ключовою ідеєю сучасного вишу, освітня діяльність якого повинна ґрунтуватись на принципах чесності, справедливості, довіри та взаємоповаги усіх учасників академічного процесу. Формування академічної культури та створення середовища академічної доброчесності сучасних національних ЗВО повинно здійснюватися паралельно з формуванням академічної грамотності під час науково-дослідної роботи здобувачів освіти. Погоджуємось, що рушійною силою оптимізації та інтенсифікації освітнього процесу є створення інноваційного академічного середовища, його спрямованість на повноцінне поєднання наукової та навчальної роботи студентів, наближення освітнього процесу закладів вищої освіти до творчої діяльності. Необхідно створити новий підхід до навчання як організації навчально-пошукової, дослідницької, навчально-ігрової, моделюючої діяльності; активного обміну думками, творчої академічної дискусії [4, с.158]. На нашу думку, формування академічної культури студентів можливо при такій організації їх пізнавальної діяльності, за якої навчальний матеріал стає предметом активних розумових і практичних дій кожного з них. Дисципліна «Основи наукових досліджень» заснована на застосуванні інноваційних освітніх технологій, з використанням інтерактивних методів навчання. Важливо акцентувати увагу на індивідуальному підборі завдань, орієнтуючись на їх практико-орієнтовану спрямованість та актуалізацію самостійної роботи студентів.

Підсумовуючи, слід зазначити: формування академічної культури як сукупності цінностей, норм, правил, мотивацій, переконань, що визначають способи навчальної та професійної діяльності в освіті та науці, потребує створення комплексної системи формування академічної грамотності та науково-дослідницької компетентності майбутніх фахівців, яка охопить усі рівні вищої освіти з дотриманням принципу безперервності та наступності.

Список використаних джерел

1. Бухарестская декларация этических ценностей и принципов высшего образования в Европе, 10 августа 2005 г. ЮНЕСКО–СЕПЕС. URL: <http://www.almamater.md/articles/879/ru.html>
2. Ерохина Е. Л. Академическая культура учащегося-исследователя в условиях внедрения ФГОС. *Академический вестник Института педагогического образования и образования взрослых. Человек и образование*. 2014. №2 (39) С. 64–67.
3. Ромакин В. В. Мотивації, переконання та поведінка українських і американських студентів бакалаврату щодо норм академічної культури. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Педагогіка. 2010. Вип. 123., Т. 136. С. 34–41.
4. Фенцик О.М., Атрощенко Т.О., Пинзеник О.М. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи до створення освітнього середовища Нової української школи / Міжнародний науковий журнал «Освіта і наука». – Мукачево-Ченстохова, 2020. Вип. 1(28). С.155-160.
5. Хоружий Г. Ф. Академічна культура: цінності та принципи вищої освіти. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2012. 320 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>